

ENHET
Enheten för Valfärd, Utbildning och
Arbetsmarknadspolitik

HANDLÄGGARE
Mia Nikali

DATUM
2021-03-24

ERT DATUM
2021-04-08

DIARIENUMMER
20210009

ER REFERENS
U2020/06271

Utbildningsdepartementet
103 33 STOCKHOLM

LOs remissyttrande ang Samverkande krafter – för stärkt kvalité och likvärdighet inom komvux för elever med svenska som andraspråk, KLIVA

LO har fått möjlighet att yttra sig över rubricerat betänkande och vill lämna följande synpunkter.

Sammanfattning av LOs synpunkter

- LO välkomnar utredningen. För LO är det självklart att kvalitén och likvärdigheten inom komvux för elever med svenska som andraspråk ska vara god.
- LO menar att entreprenadssystemet inom komvux bör fhas ut på sikt, eftersom det bidrar till att kvalitén och likvärdigheten brister. En del utförare lockas av att öka vinsten på bekostnad av en god skolverksamhet. Det har dock inte ingått i utredningens direktiv att se över upphandlingen av verksamheten och utredningen har inte heller haft den möjligheten på grund av EU-rätten. Här vill LO att regeringen i efterhand ser över möjligheten att sätta stopp för privata utförare inom komvux.
- LO tycker att utredningens förslag om stödmaterial för stärkt beställarkompetens inom upphandling och att Skolinspektionen även ska kunna göra tillsyn på verksamhetsnivå är bra.
- LO tycker att förslagen om att inrätta ett kommunalt språkansvar är positivt, men kan inte gå in i alla detaljer i förslaget. Det är bra att kraven skärps på kommunerna att aktivt verka för att nå dem i kommunen som har rätt till sfi och motivera dem att delta i utbildningen. Handlingsplanen kan vara en väg för dialog med eleven om hans fortsatta studier och arbetsinriktning.
- LO tycker att förslaget om att tidsbegränsa sfi till fyra år med möjlighet till individuell förlängning med ett år i taget är positivt.

POSTADRESS 105 53 Stockholm
BESÖKSADRESS Barnhusgatan 18
TELEFON 08-796 25 00 TELEFAX 08-24 52 28
E-POST mailbox@lo.se HEMSIDA www.lo.se
ORGANISATIONSNUMMER 802001-9769
BANKGIRO 368-4834 PLUSGIRO 8 50-8

Landsorganisationen i Sverige

Detta under förutsättning att alla elever har möjlighet att klara sfi under utsatt tid. För att det ska lyckas måste sfi förbättras. LO vill att alla elever ska få mer än 15 timmars sfi i veckan, att tidiga insatser sätts in vid behov och att sfi blir mer individanpassat.

- LO delar utredningens hållning att närundervisning ska vara förstahandsvalet för elever i sfi och att distansundervisning ska ske i undantagsfall. Det finns även forskning som pekar på att fysiskt närvarande lärare och elever är det som ger bäst studieresultat.
- LO tycker att förslaget om ökad validering inom kvinnodominerade yrken är bra.
- LO anser att utredningen har bra förslag för hur behörigheten bland lärare inom sfi på sikt kan öka genom validering och utbildning, men även genom att några lärosäten ska kunna profilera sig inom ämnet svenska som andraspråk.
- LO tycker att forskningen kring vuxnas lärande och vuxnas lärande av svenska som andraspråk är viktigt. Forskningen inom fältet behöver öka.

LOs principiella hållning

Språket är nyckeln till det svenska samhället, som jobb, utbildning och delaktighet, men det kan vara en komplicerad process att lära sig ett nytt språk i vuxen ålder. Eleverna inom sfi har också olika bakgrunder, en del är högutbildade från sitt hemland, andra kortutbildade. För LO är det självklart att sfi-undervisningen ska vara likvärdig och att kvalitén ska vara god i hela landet. Det är bra att sfi ses över för att få tydliga riktlinjer om vad som gäller för att stärka likvärdigheten, men även för att förbättra genomströmningen i sfi och underlätta övergången till och kombinationen med annan utbildning.

Människor som kommer till vårt land är en stor resurs och det är viktigt att tillvarata deras kompetens och förmåga. I dag har vi många bristyrken som till exempel inom hälso-och sjukvården, skolan och hantverksyrken. Det är av yttersta vikt att sfi-utbildningen, i kombination med annan typ av aktiv arbetsmarknadspolitik, är av hög kvalitet, så att nyanlända får förutsättningar att etablera sig på arbetsmarknaden, att läsa en utbildning som leder till jobb samt får förutsättningar att bli självförsörjande. Det är viktigt för individen, men också ett bra sätt att säkra tillgången på arbetskraft till många bristyrken. Genom att lösa bristsituationer på arbetsmarknaden kan Sveriges sysselsättning och tillväxt öka och därigenom kan servicen och finansieringen av välfärden stärkas.

LO tycker att det är bra att regeringen redan har genomfört reformer för att stärka övergången från sfi till jobb och utbildning, till exempel att sfi har blivit en del av komvux och att det finns möjligheter att kombinera sfi med en yrkesutbildning. Det är viktiga förändringar och det är angeläget att det arbetet fortsätter.

LO vill att etableringen av nyanlända invandrare ska gå snabbare. Därför vill LO att undervisning i svenska ska sättas in redan under asyltiden. Det borde i sin tur leda till snabbare inträde på arbetsmarknaden. Det är även något som utredningen ”Ett ordnat mottagande – gemensamt ansvar för snabb etablering” (SOU 2018:22) lyfter fram. Den har flera konkreta förslag på temat och det har även LO i sitt remissvar över utredningens slutbetänkande.

LO menar också att utbildningspolitiken behöver läggas om i grunden från konkurrens och marknadsutsättning till att inriktas på att alla skolor och all utbildning ska vara bra. Skolan ska styras av demokratiska beslut, inte av marknaden eller enskilda skolors vinstintresse. LO anser att vinstutdelning och de incitament som skapas av vinstintresset är grundläggande problem i välfärden i Sverige i dag. För att åtgärda dessa problem har LO tagit fram ett eget förslag där aktiebolag i välfärden som huvudregel ska vara samhällsbolag, det vill säga en bolagsform med särskilda vinstbegränsningar. LO har även ställt sig bakom det vinstbegränsningsförslag som lades fram i SOU 2016:78 ”Ordning och reda i välfärden” och som 2018 lades fram som proposition till riksdagen men röstades ned.

I skrivande stund pågår coronapandemin. Det har gjort att sfi tvingats bedrivas på distans i stor utsträckning. LO tycker att det är viktigt att på sikt se över hur den digitala undervisningen har påverkat eleverna och hur de kan ta igen missad kunskap.

LOs synpunkter på några av utredningens förslag

Entreprenad

LO är kritisk till att många kommuner har valt att lägga ut sfi på entreprenad. Det bidrar till att kvalitén och likvärdigheten brister. Utredningen pekar på att det nuvarande systemet har lett till att verksamheten har blivit spretig och vildvuxen och att många kommuner saknar beställarkompetens. Det påverkar elevernas möjlighet att få en bra utbildning i hela landet, men även lärarnas förutsättningar att bedriva en undervisning av hög kvalitet. Det är viktigt att arbetsvillkoren och arbetsmiljön är bra för alla som jobbar i verksamheten och för dem som studerar, men det är tveksamt om så är fallet i dag. På vissa håll brister kvaliteten när vinsten blir den stora drivkraften. Det är något som Kent

Werne skriver om i sin rapport ”Skolindustrin – Hur mångfald blev enfald”. Han har även flera konkreta exempel på det.

LO menar att entreprenadssystemet inom komvux bör fasas ut på sikt. Det har dock inte ingått i utredningens direktiv att se över upphandlingen av verksamheten och de har heller inte haft den möjligheten på grund av EU-rätten. Här vill LO att regeringen i efterhand ser över möjligheten att sätta stopp för olika utförare inom komvux.

Om det nuvarande systemet ska finnas kvar måste beställarkompetensen öka och det måste finnas en garanti för att verksamheten verkligen blir likvärdig. LO tycker att utredningen har bra förslag kring detta, som stödmaterial för stärkt beställarkompetens inom upphandling och att Skolinspektionen även ska kunna göra tillsyn på verksamhetsnivå. LO tycker det är viktigt att tillsynen sker oanmäld och kontinuerligt för att kunna upptäcka brister. Men vad händer om brister återkommer och verksamheten inte blir likvärdig? LO föreslår att man ser över möjligheten att införa någon form av sanktion som har avskräckande effekt.

När det görs inspektioner vill LO att inspektionerna ska ha en annan inriktning än i dag. LO tror på en mer utvecklande inspektion, som tar sikte på uthållig skolutveckling och en undervisning som ständigt förbättras. En nödvändig kvalitetsförbättring är att inspektörerna är pedagogiskt/didaktiskt utbildade samt har kunskaper om hur skolans organisation kan utvecklas. På så sätt kan de ge förslag på hur utbildningen ska förbättras. Inspektionerna bör förändras från att i huvudsak skriva rapporter om vilka juridiska fel skolorna gör, till att vara en kritisk vän med utvecklingsfokus till professionen.

Inrätta kommunalt språkansvar, KSA

6.3 Förslag om KSA

6.3.1 En KSA-funktion ska inrättas

6.3.2 Det ska finnas en handlingsplan för KSA-arbetet

LO tycker att inriktningen att inrätta ett kommunalt språkansvar är bra, men har svårt att gå in i detalj i förslagen. Det är bra att kraven skärps på kommunerna att aktivt verka för att nå dem i kommunen som har rätt till sfi och motivera dem att delta i utbildningen. Det är också bra att KSA-funktionen ska samordna olika delar av vuxenutbildningen, arbetsmarknadsinsatser och socialtjänst samt följa upp eleven från det att den skrivs in i sfi. LO tycker också att förslaget som rör en handlingsplan för KSA-arbetet är bra. Handlingsplanen kan vara ett positivt sätt att ha dialog med eleven om hans studier i sfi samt fortsatta studier och arbetsinriktning.

6.5 Tidsbegränsad rätt till sfi

Utredningen föreslår att sfi ska tidsbegränsas till fyra år med möjlighet till individuell förlängning med ett år i taget. LO tycker att förslaget är bra under förutsättning att alla elever får goda möjligheter att klara av utbildningen under den tiden. I dag ska alla elever få 15 timmars sfi i veckan, men det är oklart, enligt utredningen, om så är fallet. LO vill att alla elever ska få fler timmar per vecka. Det vill säga att antalet studietimmar på sfi ska öka. LO tror också på att individanpassa sfi och att tidiga insatser sätts in för de elever som behöver det. Tidiga insatser är grundläggande för att så många elever som möjligt ska kunna klara av utbildningen under utsatt tid. Det är också positivt att en individuell studieplan ska upprättas för varje elev.

LO tycker det är en bra målsättning att tiden i sfi ska kortas, med syftet att fler ska börja och färre ska avbryta sina studier och att eleverna ska studera målinriktat och effektivt under den aktuella tiden. Det är viktigt att förändringarna i sfi leder till förbättringar, så att alla elever har möjlighet att klara av sfi under utsatt tid. LO tycker också att det är viktigt att svenskundervisningen kopplas mer till jobb eller fortsatta studier. Men om tiden ska kortas på sfi är det viktigt att kvalitén är god och att utbildningen är likvärdig i hela landet.

Återigen vill LO peka på vikten av att avskaffa systemet med entreprenad i sfi, där vinst är ett incitament för många fristående aktörer, vilket kan leda till att kvalitén blir naggad i kanten. Det är också viktigt att nämna att eleverna måste få rättvisa betyg och inte glädjebetyg, som förekommer inom utbildningssystemet.

9.7 Distansundervisning

LO delar utredningens hållning att närundervisning ska vara förstahandsvalet för elever i sfi. Mycket tyder på att man lär sig ett nytt språk lättare om man samspelar med andra, framför allt om man är nybörjare. Detta gäller framför allt elever som är studieovana och det kan också vara en utmaning för en lärare att undervisa elever på distans som har olika förutsättningar, till exempel högskoleutbildade och kortutbildade i samma klass. Distansundervisning bör av den anledningen bara beviljas i undantagsfall och då till elever som bedömts ha möjlighet att klara av den studieformen. LO tycker också att det är bra att Skolinspektionen föreslås få ett särskilt uppdrag att kvalitetsgranska distansutbildningen i sfi.

10.7.1 Mer jämlika villkor genom vuxenutbildningen

LO tycker att förslaget om ökad validering inom kvinnodominerade yrken är bra. Det är viktigt att kvinnors kompetens i större utsträckning än i dag tas tillvara och synliggörs. Enligt utredningen är det främst mansdominerade yrken som i hög utsträckning har validerats. Det är inte acceptabelt att

samhällets stöd och insatser erbjuds på ett orättvist sätt enbart för att man har ett visst kön.

Kunskap och kompetens

11.6. 3 Plan för höjda behörighetskrav för sfi och svenska som andraspråk på grundläggande nivå

11.6.4 Profilerings av ämnesstudier i svenska som andraspråk inom ämneslärutbildningen

I dag är det ont om lärare i sfi och svenska som andraspråk och många lärare saknar också rätt kompetens. Utredningen har förslag för att åtgärda detta, bland annat genom en plan för hur behörigheten på sikt kan öka genom validering och utbildning, men även genom att några lärosäten ska kunna profilera sig inom ämnet svenska som andraspråk. Det är viktiga förslag som kan öka kompetensutvecklingen, lärarbehörigheten och på sikt minska lärarbristen.

LO vill lägga till att det är viktigt att lärare och övrig skolpersonal får kontinuerlig kompetensutveckling samt att lärartätheten i sfi ökar. Det är också grundläggande att arbetsmiljön och arbetsvillkoren är goda, så att lärare och övrig skolpersonal trivs och vill arbeta kvar i verksamheten. Kontinuitet är viktigt för en god lärmiljö. LO tycker också att det är angeläget att statusen måste öka för yrkena inom skolan och där kan även lärar- och elevassistenter läggas till. De gör ett oerhört stort och värdefullt arbete. Nyligen uppmärksammades det att skolor systematiskt anställer obehöriga lärare för att spara pengar. Det är viktigt att synliggöra detta och vidta åtgärder. Det är en utveckling som måste brytas.

Ökad forskningen kring vuxnas lärande

11.8.1 En övergripande ambitionshöjning krävs

11.8.2 Vetenskapsrådet ska utlysa medel till en forskarskola

11.8.3 Skolforskningsinstitutet ska göra särskilda utlysningar för forskning om vuxnas lärande

LO tycker att förslagen som handlar om att öka forskningen kring vuxnas lärande och vuxnas lärande av svenska som andraspråk är intressanta samt även förslaget som handlar om att forskningen ska spridas till berörda grupper. LO har svårt att yttra sig kring upplägg och detaljer, som till exempel hur mycket medel som behöver avsättas. Men inriktningen i förslagen är bra. Det är viktigt att forskningen ökar, så att vuxenutbildningen kan bli så effektiv och bra som möjligt, eftersom verksamheter ständigt behöver anpassas och justeras i takt med att ny kunskap och forskning tas fram. Detta i en tid då vuxenutbildning och omskolning ökar. Det är också angeläget för att undervisningen i sfi och svenska som andraspråk ska bli så kvalitativ och god som möjligt.

Med vänlig hälsning
Landsorganisationen i Sverige

Susanna Gideonsson

Mia Nikali
Handläggare